

Mămăliga, o madlenă pentru Radu Afrim

Spectacolele lui Radu Afrim seduc ori intrigă publicul nehotărât între reverența față de trecut și dinamitarea acestuia. În mai mare măsură decât altele, *De ce fierbe copilul în mămăligă*, dramatizare proprie a romanului Aglajei Veteranyi, premieră a Teatrului Odeon, este fructul unei complicități cu operele măștrilor pe care îi citează provocator. Dar și al unei nostalgii după condiția naturală, paradizică a privirii, privilegiu al creației și al copilăriei. Atitudinea sadic-inocentă în fața vieții explică afinitatea lui Afrim cu autoarea elvețiană de limbă germană, originară din România, a cărei operă a constituit o revelație pe scena culturală europeană. Lumea este coșmarul unui înger, vor să ne convingă cei doi creatori, iar într-un coșmar încapе totul, așa cum sub cupola cercului din roman, *copilăria*, timpul inocent, și *moartea*, timpul absent, își dau mâna în fiecare secundă. Jonglarea cu aceste teme obsedante naște un spectacol insolit și cathartic.

Poate că un estet precum Radu Anton Roman ar vorbi mai convingător despre magicul preparat culinar, mămăliga, sinonim pentru Aglaja Veteranyi, cu „acasă, în România”. Cert este că, la Radu Afrim, mămăliga joacă rolul unei *madlene* care tulbură vultele memoriei afective. Un prim indiciu îl dă, în acest sens, chiar dramatizarea unei scriituri care nu „se lasă” ușor la scenă, lucru vădit în traducerea Norei Iuga, reeditată la Polirom. Vocea confesivă din roman devine *Copila*, personajul principal al unui șir de episoade oarecum de sine stătătoare: viața sub cupola cercului, viața familiei într-un vagon migrator, visul fetei de a deveni o nouă Sophia Loren, expedierea celor două surori la căminul lui Frau Hitz. Mai mult, secvența finală, accidentul mamei, care își ratează celebrul număr, prezentat de astă dată din vârful macaralei, deasupra unui vapor, marchează clar intenția regizorului de a spune povestea unei vârste încheiate brutal. Sunt omise capitolele din roman care surprind rătăcirile adolescenței în pensiunea „Madrid” sau în varieteul Pepitei, unde e cunoscută ca *Trupul* – pasaje ofertante, la care e greu de crezut că Afrim ar fi renunțat, altminteri, atât de ușor. Și totuși, fără distribuirea

Adriana TRANDAFIR

Antoanetei Zaharia în acest rol, care înseamnă și un nou început pentru tânăra actriță ținută prea mult pe tușă, spectacolul ar fi rămas doar produsul unei remarcabile inventivități. Ingenuitatea ei pare învelișul fragil al unei energii care răbufnește și contaminează spațiul din jur. Actrița transmite ceva din puritatea Gelsominei felliniene, dar și din țipătul casant al lui Oskar, eroul *Tobei de tinichea*, în versiunea ecranizată a lui Volker Schlöndorff. „Am să strig până am să prefac lumea în cioburi”, afirmă și personajul Aglajei Veteranyi, fixându-se în vârsta inocenței, ca semn de protest față de atrocitatea realității.

Viața își suspendă ritmurile câtă vreme mama, „femeia cu păr de oțel”, atârână sus, în cupola circuitului. Spectacolul urmărește tocmai dilatarea stării de tensiune, de așteptare a erorii care va schimba definitiv cursul vieții. O uriașă minge roșie care zboară de la un personaj la altul, printre vâlvuri închipuind valurile mării, concretizează la modul poetic, imponderabil, această senzație. Într-un alt registru se încheagă imaginea caricaturală a „familiei românești mereu unite”. În vagonul de circ, unde bărbații sunt în trecere, doar obiecte erotice, femeile, de o exuberanță cam piperată, instituie matriarhatul prin replica de rezistență: „Oi fi eu româncă, dar nici proastă nu sunt”. Ceea ce Aglaja Veteranyi evocă din perspectiva mai îngăduitoare a exilului, Radu Afrim exprimă direct, inventând, unde e cazul, replici suculente și fruste. Așa se nasc secvențe memorabile: vizita, de un comic lugubru, făcută *morțișorului* la inițiativa mătușii Reti, care anchetează

cu pasiune „cauze de deces”, sau reconstituirea cu un haz delirant a vieții la internat, glosă pe marginea obsedan-tului refren: *Sometimes I feel like a motherless child...*

Dacă în *Alge. Bernarda's House Remix*, spectacolul care l-a consacrat pe Afrim, performanța sa constă în virtuozitatea ludică și dezinhibiția teribilistă față de textul clasic, aici regizorul își precizează stilul. Un mixaj insolit între patetic și deriziune, în virtutea căruia tot ceea ce înseamnă poezie la nivelul imaginii sau al coloanei sonore e dizolvat prin limbaj, și invers. Tentativa citatului cultural e însoțită de replici moderne, descinderi iconoclaste în underground-ul contemporan. Cea mai serioasă contribuție la

Antoaneta ZAHARIA și Ada MILEA

demersul său o reprezintă, la Odeon, partitura muzicală special creată de Ada Milea. Actriță (în rolul *Surorii*) și interpretează propriile songuri, ea se pricepe să arunce în aer emoțiile sau, dimpotrivă, să le condenseze până la limita suportabilului. Parodice, persiflante, irezistibile, numerele de music-hall („Mic ca un scaun” sau „Ce ne place să mâncăm” sunt aplaudate ca atare) devin, și cu ajutorul coregrafului Răzvan Mazilu, puncte de reper ale montării.

Fantezia scenografei Alina Herescu se dezlănțuie într-o isterie a culorilor, un amestec voit al genurilor (circ, varieteu, comedie neagră), mai ales în linia costumelor. Kitsch-ul, parodia, emfaza sunt cultivate cu voluptate și în decorul compus din câteva piese multifuncționale, plantate pe o scenă aerisită și eclerată cu știință. Cunoscută fiind contribuția lui Afrim la grafica afişelor sale, e greu de spus cui aparține, de fapt, compoziția plastică a cadrelor, cu fereastra decupată în prima treime a fundalului, sugerând, dintr-o dată, și casa-vagon de circ, și orizonturile străbătute.

Un outsider al sistemului teatral nu cu mult timp în urmă, Radu Afrim începe să se impună prin promovarea unui stil de joc aparte, reperabil acum și la actori consacrați ai Teatrului Odeon. Vulcanica Adriana Trandafir (*Mama*) și cameleonicul Ionel Mihăilescu (*Tatăl*) se „dedau” cu plăcere totală jocului în răspăr, imprevizibil, gesticulației dezarticulate, care poartă marca Afrim. Dacă Oana Ștefănescu e planturoasa și clarvizionara *mătușă Reti*, Pavel Bartoș și Gabriel Pintilei creează delicioase apariții episodice, precum *copilul Eric* și *Frau Hitz*.

Radu Afrim se lasă sedus de *povestea copilului din mămăligă*, cu nenumăratele ei variante la fel de teribile, menite să exorcizeze atrocitatea lumii, spaimile copilăriei. Și sfârșește prin a spune el însuși o poveste despre magia privirii dintâi, împiedicând inocența să „fiarbă” în miezul coșmarurilor pe care le fabricăm fiecare dintre noi.

Teatrul Odeon, București – De ce fierbe copilul în mămăligă de Aglaja Veteranyi. Dramatizarea: Radu Afrim. Traducerea: Nora Iuga. Scenografia: Alina Herescu. Songuri: Ada Milea. Consultant mișcare scenică: Răzvan Mazilu. Distribuția: Adriana Trandafir, Ionel Mihăilescu, Antoaneta Zaharia, Ada Milea, Oana Ștefănescu, Pavel Bartoș, Gabriel Pintilei, Dan Iosif, Marius Manea, Victor Cociorbă.

Cristina MODREANU

Spectacolul fără suflet

Dragoș Galgoțiu se numără, fără îndoială, printre regizorii de la noi – puțini, de altfel – care au inteligența și cultura de a-și pregăti foarte serios demersurile artistice. Chiar lucrul în echipă cu un scenograf ca Vittorio Holtier, și el înclinat spre construirea unor edificii de simboluri în spectacolele la care lucrează, este un semn al nevoii de conceptualizare exhibită pe scenă de acest creator. Este, de aceea, fascinant felul în care tot acest consum de idei, de raționamente, aproape de calcul, ai zice, ajunge să excludă din spectacolele rezultate acel „ceva” care traversează o producție cu adevărat reușită, asemeni sufletului ce animă trupul omului. Am văzut asta, cu uimire, la spectacolul montat acum câțiva ani de cei doi la Bulandra – *Regele Lear* de W. Shakespeare, cu Victor Rebengiuc în rolul principal; am revăzut-o, cu tristețe, în această stagiune la Odeon, cu *Arden din Faversham*.

Această tragedie casnică, una dintre primele care aduce în scenă – sub pana unui anonim căruia i-au fost asociate nume celebre – un banal triumphi conjugal care